

OBSAH

K pojetí učebnice – úvodem	13
Úvodem ke II. vydání učebnice	15

ČÁST PRVNÍ: SPOLEČNOST A VEŘEJNÁ MOC

1 K pojetí teorie vládnutí	19
1.1 Východiska k doktrínám	19
1.2. Vznik a vývoj veřejné moci, společenské důvody ..	22
1.3 Vývoj státní výstavby	26
1.3.1 Původní charakteristika státu	26
1.3.2 Stát „moderní“ jako právem vymezená společnost ..	27
2 Formy vládnutí	29
2.1 Legitimace veřejné moci	29
2.2 Politická kultura podmiňující veřejnou moc	31
2.3 Náboženství a politická kultura	33
2.4 Autoritářská forma vládnutí	36
2.5 Demokracie	41
3 Funkční mechanismy demokracie	43
3.1 Demokracie jako mechanismus vládnutí	43
3.1.1 K pojetí demokracie	43
3.1.2 Svoboda osobnosti jako základ demokracie	45
3.2 Struktura veřejné moci a dělba moci	47
3.2.1 Dělba moci ve vývoji	47
3.2.2 Smysl dělby moci a její konstrukce	50
3.3 Demokracie reprezentativní a přímá	55
3.3.1 Demokracie jako způsob účasti obyvatelstva na moci	55
3.3.2 Přímá demokracie a její smysl	56
3.3.3 Přímá demokracie a její ústavní základy	58

3.3.4	Referendum	58
3.3.5	Demokracie reprezentativní	61
3.3.6	Funkce parlamentu	63
3.3.7	Dělba moci v legislativní činnosti	66
3.3.8	Ústavní základy organizace a činnosti parlamentu	68
3.3.9	Většinové rozhodování jako princip demokracie	71
3.4	Volební technologie	77
3.4.1	Smysl voleb ve společnosti	77
3.4.2	Volební prostředí	79
3.4.3	Organizace voleb a princip zastoupení	81
3.4.4	Volby a práva občanů	85
3.4.5	Subjektivní ovlivnění volebního procesu	86
3.5.	Veřejná moc a samospráva	87
3.5.1	Typy samosprávy	87
3.5.2	Místní správa a samospráva	90
4	Složky společnosti ovlivňující veřejnou moc v demokracii	93
4.1	Veřejné mínění a veřejná moc	93
4.2	Masmédia a veřejná moc	94
4.3	Skupiny vlivu	96
4.3.1	K pojmu „skupiny vlivu“	96
4.3.2	Typy skupin vlivu	97
4.3.3	Funkce skupin vlivu	99
4.4	Veřejná moc (stát) a politické strany	101
4.4.1	Fenomén politických stran v současnosti	101
4.4.2	Systém politických stran jako zvláštní struktura moci	105
4.4.3	Institucionalizace politických stran	108
4.4.4	Funkce politických stran při formování veřejné moci	111
4.4.5	Osobnost v ústavní funkci	115
4.5	Vlastnictví a veřejná moc	116
4.5.1	Úvodem k vymezení problému	116
4.5.2	Vlastnictví v právním systému moderního státu	117
4.5.3	Současné pojetí vlastnického práva	119

4.5.4	Ústavní úprava vlastnictví „nových demokracií“	120
4.5.5	Daňový systém jako mocenský fenomén	121
4.5.6	Veřejná moc v České republice a vlastnictví	122

ČÁST DRUHÁ: STÁT

1	Stát jako fenomén	127
1.1	Stát v historickém kontextu	127
1.2	Vznik moderního státu	130
1.3	Revoluce a státnost	132
1.4	Různá pojetí státu	134
1.4.1	Stát jako sociálně geografická kategorie	134
1.4.2	Stát jako kategorie sociologická	135
1.4.3	Stát jako politicky organizovaná společnost	136
1.4.4	Stát jako právní kategorie	136
1.4.5	Stát jako mezinárodněprávní kategorie	137
1.4.6	Stát jako ústavně právní kategorie	139
1.5	Moderní stát jako národní stát	140
1.5.1	Národní jednotka	140
1.5.2	Národní emancipace a vývoj státních forem	143
1.6	Pojmové znaky státu	143
1.6.1	K pojetí znaků státu	143
1.6.2	Územní základ státu	144
1.6.3	Obyvatelstvo a státnost	146
1.6.4	Státní občanství	148
1.6.5	Cizinecký režim, azyl a emigrace	150
1.6.6	Mocenská povaha státu	151
2	Funkce státu	155
2.1	Pojetí funkcí státu	155
2.2	Klasifikace a charakteristika funkcí státu	159
2.3	Funkce státu a veřejný zájem	164
2.3.1	Veřejnoprávní vztahy sociální	167
2.3.2	Finančněrozpočtové základy veřejné moci (státu)	168

2.4	Plánování jako součást funkcí státu	168
2.4.1	Důvodnost regulativní prognostiky a programování	168
2.4.2	Ústavní základy plánovací činnosti	169
2.5	Finanční základy veřejné moci	170
2.6	Veřejná moc a funkce ochrany životního prostředí	171
2.7	Veřejnoprávní ochrana národnostních menšin	171
3	Modality vývoje státních jednotek	173
3.1	Vznik nové státní jednotky	173
3.2	Varianty vzniku a změn státních jednotek	175
3.3	Dekolonizace a vznik nových států	176
3.4	Defederalizace a vznik nových států	178
3.5	Oddělení částí od dosud federativního státu	181
3.5.1	Příklad SSSR	181
3.5.2	Příklad Jugoslávie	183
3.6	Změna unitárního státu ve federaci	184
3.7	Fúze dvou nebo více států	184
4	Organizace moci státu – forma vlády	186
4.1	Vývoj modelů organizace veřejné moci	186
4.2	Monarchie a republika	189
4.3	Státní mechanismus	191
4.3.1	Stát jako organismus	191
4.3.2	Struktura státního mechanismu	193
4.3.3	Institucionální pluralita státních orgánů a dělba moci	195
4.3.4	Odvětvová dělba činností a soustava státních orgánů	196
4.3.5	Hlediska dělení státních orgánů	197
4.3.6	Působnost státního orgánu	199
4.3.7	Vertikální organizace státu	201
4.3.8	Státní aparát	203
4.3.9	Charakteristické rysy státní služby	205
4.3.10	Veřejnoprávní status ozbrojených sil	206

4.3.11	Nezávislé správní orgány	207
4.4.	Modelové ústavní formy vlády	214
4.4.1	Parlamentní forma vlády	214
4.4.2	Prezidentská forma vlády	219
4.4.3	Smíšená (poloprezidentská) forma vlády	221
4.4.4	Forma vlády shromáždění	222
4.5.	Ústavní pojetí výkonné moci	223
4.6.	Pojetí soudní moci v dělbě moci	225
4.7.	Evropský model jako současná konfrontace mezi většinou a opozicí	225
5	Formy státu	227
5.1.	Pojetí forem státu jako vertikální dělba moci	227
5.1.1	Stát jednoduchý a složený – pojetí	229
5.1.2	Unitární stát	234
5.1.3	Za stát „regionální“ je považována Itálie	237
5.1.4	Za stát „autonomizovaný“ je považováno Španělsko	237
5.1.5	Organizační typy autonomií	238
5.2.	Ústavní modely federace	239
5.2.1	Vznik federací	239
5.2.2	Podstata federalismu	242
5.2.3	Dělba působnosti ve federaci	244
5.2.4	Konkrétní modely federalismu	245
5.3.	Státní konfederace	249
5.4.	Stát a nadnárodní veřejná moc	250
5.4.1	Státní a nadstátní autorita	250
5.4.2	Asociace států nového typu	251
5.4.3	Vícevrstevná vertikální dělba moci	255
5.4.4	Charakter Evropské unie jako nadnárodní suverenity	256
5.4.5	Evropská unie jako tzv. nová suverenita	259
5.4.6	Dělba moci v Evropské unii	261
5.4.7	Právní řád jako mocenský nástroj Evropské unie	263
5.4.8	Forma vlády v Evropské unii	266
5.4.9	Základní lidská práva v pojetí Evropské unie	268

ČÁST TŘETÍ: VEŘEJNÁ MOC A PRÁVO

1 Právo a vládnutí	273
1.1 Mocenský fenomén práva	273
1.2 Právní systém jako fenomén moci	275
1.3 Tvorba práva veřejnou mocí	283
2 Ústava, veřejná moc a společenské vztahy	285
2.1 Úvodem o ústavě	285
2.2 Ústava jako produkt revolucí	288
2.3 Historická opodstatněnost vztahu ústavy a státu	293
2.4 Ústava jako právní status veřejné moci	296
2.5 Ústava jako regulace státní moci	298
2.6 Forma státu a ústava	299
2.7 Zvláštnosti vztahů upravených ústavou	300
2.8 Pojetí ústavodárné moci	303
2.9 Ochrana ústavy	307
2.10 Dominantní ústavní modely	309
3 Funkce spravedlnosti jako funkce veřejné moci	313
3.1 Úvodem ke společenské spravedlnosti	313
3.2 Soudnictví jako součást veřejné moci	314
3.3 Soudní systémy	316
3.4 Typové modely soudnictví	318
3.5 Principy organizace a činnosti soudnictví	322
3.6 Status soudce	324
3.7 Správní soudnictví	325
3.8 Ústavní soudnictví	327
3.8.1 Úloha ústavního soudnictví	327
3.8.2 Modely ústavního soudnictví	328
3.8.3 Pravomoci ústavních soudů	332
3.9. Rozhodnutí ústavních soudů jako pramen práva	335
3.9.1 Úvodem k tématice	335
3.9.2 Závaznost rozhodování	337
3.9.3 Internacionalizace tzv. nosných důvodů v českém právu	339

3.9.4	Rozsah závaznosti vůči účastníkům a vůči „odvětvím právního řádu“	340
3.9.5	Význam kreativní role ústavních soudů	342
4	Veřejná moc a lidská práva	346
4.1	Historická východiska lidských práv	346
4.1.1	Lidská práva jako výsledek juristického procesu	348
4.1.2	Pojetí francouzské	349
4.1.3	Historická etapizace lidských práv	349
4.1.4	Vliv doktrín na učení o lidských právech	350
4.1.5	Princip rovnosti a rovnoprávnosti	352
4.1.6	Omezení práv a svobod	354
4.1.7	Záruky práv a svobod	354
4.2	Různá obsahová pojetí lidských práv	355
4.2.1	Všeobecné deklarace	355
4.2.2	Všeobecná práva	357
4.3	K doktríně přirozeného práva	360
4.4	Pojetí „práv člověka“ a „práv občana“	361
4.5	Stát a režim lidských práv	362
4.5.1	Úvodem	362
4.5.2	Stát a fyzická osoba (východiska)	363
4.5.3	Nedotknutelnost fyzické osoby	364
4.5.4	Veřejná moc – obydlí a soukromí	365
4.5.5	Veřejná moc a ochrana myšlení a jeho produktů	366
4.5.6	Stát a ochrana údajů	367
4.5.7	Stát a ochrana přenášených zpráv	367
4.5.8	Stát a volnost pobytu či pohybu	368
4.5.9	Stát a svoboda vyznání	369
4.6	Stát a režim politických práv (svobody)	370
4.7	Veřejná moc a sociální existence člověka	374
4.8	Ústavní systémy a postavení občanů	374
4.9	Evropské pojetí lidských práv	381
4.9.1	Evropský rozměr lidských práv	381
4.9.2	Rozmanitost textů o lidských právech	382
4.9.3	Jurisdikční dualita v Evropě	383

4.9.4	Povaha evropských lidských práv	384
4.10	Soudobý stát a povinnosti občanů	385
5	Odpovědnost veřejné moci (státu)	388
5.1	K pojetí odpovědnosti veřejné moci	388
5.2	Kontrolovatelnost veřejné moci (státu)	390
5.3	Odpovědnost veřejné moci, státu	393
5.3.1	Pojetí odpovědnosti veřejné moci	393
5.3.2	K pojetí obsahu odpovědnosti státu	397
5.3.3	Právní i jiné důsledky odpovědnosti veřejné moci	400
5.3.4	Satisfakce činěná veřejnou mocí	404
5.4	Kontrolní moc v soustavě veřejné moci	406
	Seznam použité literatury	410
	Rejstřík	417